

INTERNATIONAL

JOURNAL of HUMAN STUDIES

ULUSLARARASI İNSAN ÇALIŞMALARI DERGİSİ

ISSN: 2636-8641

Cilt/VOLUME 2

Sayı/ISSUE 3

Yıl/YEAR: 2019

GİNDERİM: 29-01-2019 – Kabul: 12-06-2019

Evolution Process Through One Main Point of Anti-Globalization Movements: Case of World Social Forum and Their Usage Practice of Media

Küreselleşme Karşıtı Hareketlerin Tek Bir Yöne Evrilmesi: Dünya Sosyal Forumu Örneği ve Medyayı Kullanım Pratikleri

Lütfü PINAR¹
Erdal DAĞTAŞ²

Abstract

Today the world has transformed to global structure via cultural, political and economic transition and technological improvements. However, increasing worldwide effects of globalization since 1990s and capitalist system which rules fields of economy that comprehend phenomenon of globalization that reached global dimension brought many backlashes. In this point, we can say that anti-globalization movements emerged reflexively to effects of globalization on fields of culture, economy and politic. In this study, historical background of movements which revealed as against aftermaths of globalization and cultural, political and economic dynamics, has been practiced in the

Öz

Günümüzde dünya, ekonomik, siyasi ve kültürel alanlardaki dönüşümler ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda küresel bir yapıya bürünmüştür. Ancak, küreselleşme olgusunun 1990'lı yıllardan itibaren dünya çapında artan etkisi ve ekonomik alanda hüküm süren kapitalist sistemin küreselleşme olgusunu da içerisine alarak küresel bir boyuta evrilmesi, birçok olumsuzluğu da beraberinde getirmiştir. Bu noktada, küreselleşme karşıtı hareketler küreselleşme olgusunun ekonomik, siyasi ve kültürel alanlarda artan ve yaygınlaşan etkisinden kaynaklanan sorunlara karşıtı bir refleks olarak ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, küreselleşmenin olumsuz sonuçlarına karşıtı bir tepki olarak

¹Lütfü Pınar, Araş. Görv., Aksaray Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, lutfupinar@aksaray.edu.tr, Orcid: 0000-0001-7252-3108

²Erdal Dağtaş, Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Basın ve Yayın Bölümü, edagtas@anadolu.edu.tr, Orcid: 0000-0001-9716-2150

context of WSF (World Social Forum). Besides role of media, in that reconstruction of social order which all free and equal citizens live together, had been discussed in the context of WSF's media usage. Concurrently while phenomenon of globalization had gained momentum, anti-globalization movements has become more visible and efficient since 1990s according to principle of reciprocal determinism. Forwhy, WSF which is aimed to build free and equal world, has revealed as against global capitalist system, imperialism and neo-liberalism. In this study, appointed that WSF, known with "another world is possible" motto's, does not use media (especially new media) effectively.

Keywords: *Globalization, global capitalism, movements, media, World Social Forum.*

başlayan küreselleşme karşıtı hareketlerin tarihsel arka planı ve bu hareketlerin ortaya çıkışında etkili olan ekonomik, siyasi ve kültürel dinamikler Dünya Sosyal Forumu (DSF) örneği çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ayrıca, özgür ve eşit yurttaşların bir arada yaşadığı demokratik bir düzenin inşa edilmesinde ve yerleşmesinde medyanın üstlendiği rol DSF'nin medyayı kullanım pratiği bağlamında tartışılmıştır. Bu bağlamda, küreselleşme olgusunun 1990'lı yıllardan itibaren ivme kazanması ile küreselleşme karşıtı hareketlerin küresel düzeyde görünürlüğünün ve etkisinin artması durumlarının karşılıklı bir belirleme ilişkisi içerisinde ve eşzamanlı olarak gerçekleştiği söylenebilir. Çünkü küresel kapitalist sistemin, emperyalizmin ve neo-liberalizmin karşısında eşitlikçi ve özgürlükçü bir dünya düzenini hedefleyen DSF, küresel kapitalist ve emperyalist örgütlere karşıt bir oluşum olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, "Başka bir dünya mümkün!" sloganıyla özdeşleşen DSF'nin medyayı (özellikle de yeni medyayı) etkin bir biçimde kullan(a)madığı söylenebilir.

Keywords: *Küreselleşme, küresel kapitalizm, toplumsal hareketler, medya, Dünya Sosyal Forumu*

1. Giriş

Dünyada yaşanan ekonomik, siyasi ve toplumsal dönüşümlerle doğrudan ilişkili olan toplumsal hareketler, insanların dünya düzenindeki sorunlara, eksikliklere, eşitsizliklere, dayatmalara ve hoşnutsuzluklara karşı giriştikleri kolektif mücadeleler sonucunda ortaya çıkmıştır. Genel anlamıyla toplumsal hareketler, sıradan insanların toplumu bazı açılardan değiştirmek amacıyla sürdürdükleri bilinçli, planlı ve sürekli çabalar olarak tanımlanmaktadır (Goodwin ve Jasper, 2009). Bir başka tanıma

göre toplumsal hareket, kolektif kimliği paylaşabilen aktörlerin dayanışmasına dayalı, çatışma unsuru taşıyan ve yer aldığı sistemin sınırlarını zorlayan bir kolektif hareket biçimidir (Melucci, 1999). Toplumsal hareketler, toplumlarda yaşanan çatışmalar sonucunda isyan, direniş, başkaldırı, protesto vb. eylem biçimleriyle görünürlük kazanmıştır (Kökalan Çımrın, 2009, s. 147).

Tarihsel süreçte kapitalizmin geçirdiği bunalımlar, atlattığı krizler ve uğradığı yapısal dönüşümler ile toplumsal hareketler arasında karşılıklı bir belirlenim ilişkisi söz konusudur. Çünkü, toplumsal yaşamın şekillenmesinde ekonomi politik açıdan kapitalizmin yaşadığı dönüşümler önemlidir. Bu bağlamda, 1929’da başlayan ve 1930’lu yıllarda etkili olan “dünya ekonomik bunalımı”, Kuzey’deki sanayileşmiş ülkelerde liberalizme karşı yükselen işçi sınıfı temelli toplumsal hareketleri beraberinde getirmiştir. Benzer şekilde, 1940 ve 1950’li yıllar boyunca sömürgeci ve emperyalist kapitalizme karşı Güney’deki ülkelerde ortaya çıkan ulusal hareketlerin görünürlüğü artmıştır (Şensever, 2003, s. 14). 1970’li yıllardan itibaren neo-liberal politikaların etkisiyle kapitalizm yeniden yapılanma sürecine girmiş ve tarih bu kez neo-liberal politikalara karşı yükselen toplumsal hareketlere tanıklık etmiştir.

“Geleneksel” ya da “işçi sınıfı hareketleri” olarak literatürde yer alan toplumsal hareketler 18. ve 19. yüzyılda meydana gelirken; daha çok kimlik ve kültür eksenli hareketleri kapsayan yeni toplumsal hareketler, sanayi sonrası kapitalizm döneminde ortaya çıkmıştır. Yeni toplumsal hareket kuramcıları açısından sanayi sonrası kapitalizminin özgüllüğü; Marksizmin sanayi kapitalizmi döneminde işçi sınıfına atfettiği toplumu dönüştürme ve siyasal iktidarı ele geçirme niteliğinin sönümlendiği iddiası üzerine şekillenmiştir. Bir başka deyişle, Marksist teori ekseninde şekillenen işçi sınıfı ve milliyetçilik temelli toplumsal hareketler yerini kimlik ve kültür eksenli hareketlere bırakmıştır. Geleneksel toplumsal hareketler daha çok emek ve sermaye arasındaki çelişkidenden, eşitsizlikten hareket ederken; yeni toplumsal hareketler ise, geleneksel toplumsal hareketlerin verdikleri mücadele dolayısıyla üzerinde durmadıkları ya da önemsemedikleri, doğrudan emek-sermaye çelişkisiyle ilişkili olmayan sorunlar üzerinde durmuşlardır (Çoban, 2009, s.176). Çünkü, yeni toplumsal hareketler teorisine göre, 20. yüzyılın başlarında işçi sınıfı temelli toplumsal hareketler toplum içerisindeki merkezi rolünü kaybetmiş ve insanlar artık sınıfsal ideolojiler etrafında kolektif birliktelik sağlamak yerine daha kültürel içerikli toplumsal hareketler etrafında birleşmeye başlamışlardır. Dolayısıyla, günümüz toplumsal hareketleri ya da yeni toplumsal hareketler, işçi sınıfı hareketlerinin sahip olduğu kitlelere ve harekete geçirici mitlere sahip olmayan, daha dağınık ve heterojen bir yapıdadırlar. İşçi sınıfı hareketlerindeki merkezi çekirdek yapı yeni toplumsal hareketlerde yoktur (Lelandis, 2009, s. 69).

Bu anlamda, yeni toplumsal hareketler içerisinde ele alabileceğimiz küreselleşme karşısı hareketler, 1990’lı yıllarda küresel bir boyut kazanan kapitalizme karşı girişilen mücadeleler sonucunda ortaya çıkmıştır. Küreselleşmeyi dünyanın şimdiye kadar gördüğü en büyük yoksulluğu, sefaleti ve çevresel yıkımı yaratan bir süreç olarak görenler onu “yukarıdan küreselleşme” olarak nitelendirmiş ve çözümünü “aşağıdan küreselleşme”nin³ yaşama geçirilmesinde görmüşlerdir. Yukarıdan küreselleşmenin mahkûmu konumunda olan birey, aşağıdan küreselleşmenin aktörü konumundadır (Tatar, 2013, s. 16). Dolayısıyla, yukarıdan küreselleşmeye karşı mücadelede, bireylerin kolektif bir bilinçle ve çeşitli eylem biçimleriyle ortaya koydukları aşağıdan küreselleşme hareketleri umut vaat eden hareketlerdir.

Yukarıdan küreselleşmeye, dünyanın dört bir yanında taban hareketlerinde yer alan insanların kendi ihtiyaçlarını ve çıkarlarını küreselleşme sürecine dayatmak üzere birleştikleri “aşağıdan küreselleşme” hareketleriyle karşı çıkılabilir (Brecher, Costello ve Smith, 2002, s. 9). Kaldı ki, bireylerin yanı sıra her bir küreselleşme karşısı hareketin tek bir yöne evrilmesi ve ortak çıkarlar etrafında

³“Aşağıdan küreselleşme” kavramı, küreselleşme karşısı hareketlerin tanımına ilişkin literatürde kullanılan diğer bir kavramdır. Bununla birlikte, küreselleşme karşısı hareketlerin literatürde “küresel adalet hareketi”, “ulusötesi sosyal hareketler”, “anti-kapitalist hareket” gibi farklı adlandırmaları da bulunmaktadır (Kökalan Çımrın, 2009, s. 150).

buluşması yukarıdan küreselleşmeye karşı koyabilecek güç potansiyelini içinde barındırmaktadır. Küreselleşme sürecinin yarattığı umutsuz ve ütopyasız bir dünya düzenine karşın toplumsal hareketler, yaratıcı söylem ve eylem biçimleriyle “yeni bir dünyanın mümkün” olduğunu savunmakta ve tüm insanlık için alternatif bir dünya düşünün zorunluluğunu ortaya koymaktadır (Çoban, 2009a, s. 9). Dünya Sosyal Forumu'nun (DSF) önemi bu noktada belirginlik kazanmaktadır. Çünkü, “Başka bir dünya mümkün!” sloganıyla özdeşleşmiş DSF, birçok sivil toplum örgütünün ve muhalif kişinin bir araya gelerek fikirlerini tartışabildikleri, çözüm önerileri geliştirdikleri, etkili bir iletişim ve eylem ağı oluşturmaya çalıştıkları bir “karşıt kamusal alan” niteliği taşımaktadır. Toplumsal hareketlerin tarihsel arka planına bakıldığında ise bu hareketlerin etkili bir iletişim ve eylem ağı geliştirebilmeleri, onların medyayı kullanım pratiklerine göre değişim göstermiştir. Medyayı etkin bir biçimde kullanabilen toplumsal hareketlerin (Zapatista hareketi-1994, Seattle eylemleri-1999 vb.) görünürlüğü ve etki alanı diğer hareketlere kıyasla daha büyük olmuştur.

Dolayısıyla, bu çalışmanın konusunu, küreselleşme karşısı hareketlerin ortak çıkarları, amaçları ve hedefleri doğrultusunda tek bir yöne evrilmesi sürecinin DSF örneği üzerinden tartışılması oluşturmaktadır. Çalışmada, ilk olarak küreselleşme karşısı hareketlerin 1990 ve 2000'li yıllardaki çeşitli eylem biçimlerine ve giriştikleri mücadelelere değinilmiştir. Ardından, küreselleşme karşısı hareketlerin küresel bir boyut kazanması süreci DSF örneği üzerinden irdelenerek, bu hareketlerin geleneksel ve yeni medyayı kullanım pratiklerine vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda, küreselleşme karşısı hareketlerin küresel bir boyut kazanmasında etkili olan dinamiklerin saptanması ve bu dinamiklerin DSF örneği üzerinden medya ile ilişkisinin ortaya konulması bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı ise DSF özelinde küreselleşme karşısı hareketlerin yaygınlaşması ve küreselleşmesi sürecine ilişkin literatürdeki tartışmalara katkı sağlamaktır.

Bu çalışmada, *betimsel çözümleme yöntemi* benimsenmiştir. Literatürde yer alan ve toplumsal hareketler ile özde küreselleşme karşısı hareketleri konu edinen dokümanlara ulaşılmış ve bu dokümanların analizi yapılmıştır. Çalışmada, küreselleşme karşısı hareketler ve DSF hakkında gerçekleştirilmiş çalışmalar incelenerek DSF'nin ortaya çıkış sürecinde etkili olan dinamikler ve DSF'nin medyayı kullanım pratiği irdelenmiştir. Çalışma 2001 yılında kurulan DSF ile sınırlıdır. Bölgesel ve yerel düzeyde kurulmuş olan diğer sosyal forumlar (Avrupa Sosyal Forumu, Türkiye Sosyal Forumu vb.) ise çalışmanın kapsamı dışındadır.

2. Küreselleşme Karşısı Hareketler ve Medya

Küreselleşme karşısı hareketler, 1999 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Seattle kentinde düzenlenen Dünya Ticaret Örgütü⁴ (DTÖ) Zirvesi'ne karşı gerçekleştirilen protestolarla tanınır hale gelmiş ve neo-liberal küreselleşme süreci içerisinde giderek derinleşen birçok sorunla mücadeleye girişmişlerdir (Kökalan Çımrın, 2009, s. 149). Seattle'daki eylemlerin başarısı, ulusal sınırları aşan birçok küreselleşme karşısı harekete ilham kaynağı olmuştur. Seattle eylemlerinden sonra, uluslararası neo-liberal kurumlar nerede toplanıyorsa oralarda bir dizi eylemler gerçekleştirilmiştir: 2000 ve 2001 yıllarında Washington'da, Fransa'da, Millau'da, Melbourne'de, Seul'de, Nice'de, Kanada'da, Cenova'da eylemler düzenlenmiştir (Sensever, 2003, s. 11-12).

Küreselleşme karşısı hareketler, yerel değerlerden beslenen ancak, eylemleri ulusötesine taşımalarının gerekliliğine inanan çeşitli hareket, örgüt ve eylem ağlarından oluşmaktadır (Erdi Lelandais, 2009, s. 119). 1990'lardan itibaren uygulanan neo-liberal politikaların ekonomik, siyasal ve toplumsal

⁴Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), mal ve hizmet ticaretine yönelik gümrük vergilerini ve diğer engelleri azaltmak için 1948'de kurulan Genel Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Anlaşması'nın (GATT) yerini almak üzere 1995 yılında kurulmuş uluslararası bir örgüttür. DTÖ'nün küresel ticarete çok geniş şekilde tanımlanmış kuralları vardır ve üyeler bu kurallara uymak zorundadır (Brecher, Costello ve Smith, 2002, s. 168).

sonuçları birçok ülkede özgün muhalefetler ortaya çıkartmış ve bu muhalefetler giderek küreselleşen bir mücadeleye evrilmişlerdir (Mahmutoğulları, 2002, s. 2). Bu bağlamda, küreselleşme karşısı hareketlerin uluslararası bir platformda buluşması düşüncesi ortaya çıkmış ve 25-30 Ocak 2001'de Brezilya'nın Porto Alegre kentinde DSF'nin ilk toplantısı düzenlenmiştir. Başlangıçta, Davos'ta düzenlenen Dünya Ekonomik Forumu'na⁵ (DEF) karşısı alternatif bir forum düzenleme amacıyla toplanan DSF, ileriki yıllarda küreselleşme karşısı hareketlerin buluşma noktası olmuştur (Çopuroğlu ve Çetin, 2010, s. 79). DSF, neo-liberalizme ve küresel kapitalizme karşısı çıkan örgütlerin ya da grupların bir araya gelerek müzakerelerde buldukları, mücadelelerini ve deneyimlerini paylaştıkları, ortak eylem planları hazırladıkları ve neo-liberal düzene alternatif öneriler geliştirdikleri ortak bir zemin oluşturmuştur.

Küreselleşme, tüm dünyada sermayenin serbest dolaşımını kolaylaştırmış ve serbest ticaret anlayışının yerleşmesini olanaklı kılmıştır. 1970'li yılların sonundan itibaren Keynesyen ekonomi modelinin ve sosyal refah devleti politikalarının yerini neo-liberal politikaların almasıyla dünya çapında birçok yeni ekonomik, siyasal ve toplumsal sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, ülkeler arasındaki ekonomi politik ve toplumsal eşitsizlikler artış göstermiş ve bu eşitsizliklerden ortaya çıkan çelişkiler toplumsal yaşamdaki birtakım sorunları beraberinde getirmiştir. Küreselleşme olgusu ile ilişkilendirilen bu sorunlar, küresel düzeyde önemli toplumsal tepkilerin ortaya çıkmasındaki itkiyi oluşturmuştur. Böylece, küreselleşmenin ekonomi politik ve toplumsal düzende yarattığı eşitsizliklere ve olumsuzluklara karşısı direnç gösteren toplumsal mücadeleler ortaya çıkmıştır. Ezilen ve baskı gören küreselleşme mağduru kesimler, güçlü olanın güçsüz olan üzerindeki hegemonyasını arttıran küreselleşme hareketlerine karşısı örgütlenmeye başlamışlardır. Bir başka deyişle, küreselleşmenin beraberinde getirdiği sorunlar ekonomi politik ve toplumsal dayatmalar nedeniyle kendi karşıtlarını ortaya çıkarmıştır (Çopuroğlu ve Çetin, 2010, s. 69).

Küreselleşme karşısı hareketlerin başlangıcı üzerinde ortak bir görüş olmamakla birlikte araştırmacıların çoğu 1994 yılında uzlaşmaktadır. Zapatistaların 1994'te Meksika'nın Chiapas eyaletinde başlattıkları silahlı direniş, küreselleşme karşısı hareketlerin çıkış noktası olarak kabul edilmektedir (Çopuroğlu ve Çetin, 2010, s. 78). Bir başka deyişle, Kanada, ABD ve Meksika arasında serbest ticaret bölgesi oluşturmak üzere 1 Ocak 1994'te imzalanan Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'na⁶ (NAFTA) karşısı Meksika'nın Chiapas eyaletinde 24 yerli komünal topluluğun silahlı bir direniş başlatması küreselleşme karşısı hareketlerin başlangıç noktasını oluşturmuştur.

Zapatista Ulusal Özgürlük Ordusu (EZLN) tarafından "Ya basta!" (Yeter!) sloganıyla başlatılan silahlı mücadele neo-liberalizme karşısı direnişin bir simgesi olmuş ve tüm dünyada yankı uyandırmıştır (Sensever, 2003, s. 135-136). Meksika'nın Chiapas bölgesinde yaşayan yerel halk, ortaya koydukları silahlı mücadeleyle birinci dünya ülkelerinin üçüncü dünya ülkeleri üzerinde kurmaya çalıştığı hegemonyaya karşısı çıkmışlardır. Zapatistalar hem kırsal hem de kentsel alanlarda mücadelelerini sürdürerek yerel deneyimlerine küresel bir boyut kazandırmışlardır. Çünkü, Zapatistalar, aldıkları kararları dünya kamuoyuna duyurmak ve örgütlenme yapılarını geliştirmek için iletişim teknolojilerini etkin bir biçimde kullanmışlardır (Kökalan Çımrın, 2009, s. 161).

Küreselleşme karşısı hareketlerin küresel bir boyut kazanmasında medyaya atfedilen rol önemlidir. Zapatistalar, neo-liberalizme karşısı giriştikleri mücadelelerini internet dolayımıyla dünya kamuoyuna duyurmayı başarmışlardır. Zapatistaların bu çabaları karşılıksız kalmamış, medya sayesinde

⁵Dünya Ekonomik Forumu (DEF), 1971 yılında İsviçre'nin Cenevre kentinde kurulan uluslararası bir vakıftır. DEF, her yıl İsviçre'nin Davos kasabasında düzenlenen uluslararası toplantılarla tanınır hale gelmiştir. Dünyanın önde gelen ekonomik seçkinleri ve siyasal liderlerinin katıldığı toplantılarda ekonomik, siyasal ve toplumsal konularda müzakereler yapılmaktadır https://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%BCnya_Ekonomik_Forumu (Erişim Tarihi: 06.10.2018).

⁶Kuzey Amerika Ülkeleri Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA), şirket küreselleşmesini ilerletmek için oluşturulmuş ilk bölgesel ekonomik oluşumlardan biridir (Ellwood, 2003, s. 59).

dünya kamuoyuna ilan ettikleri mücadeleleri farklı kesimler tarafından destek görmüştür (Tunç, 2005, s. 150). Meksika'daki askeri birliklerin Chiapas'a girmesiyle başlayan silahlı çatışmaların internet ortamında dünya kamuoyuna aktarılması sonucu birçok farklı örgütün Chiapas yöresine gelmesi ve Zapatista hareketine destek vermesi sağlanmıştır.

Zapatista hareketi, neo-liberalizm karşısında ezilen birçok yerel-köylü hareketin ortaya çıkışında da bir itki oluşturmuştur. Zapatista hareketinden sonra Kolombiya'da Köylü Gerilla Hareketi (FARC), Brezilya'da Topraksız İşçiler Hareketi (MST), Ekvador'da Köylü ve Yerli Ortak Hareketi (FENOC), Peru'da bağımsız Peru Köylü Konfederasyonu (CCP) ve Avrupa'da Jose Bove önderliğindeki Köylü Konfederasyonu gibi hareketler ortaya çıkmıştır (Mahmutoğulları, 2002, s. 7). Dolayısıyla, neo-liberalizmden en fazla zarar gören kesimlerin tarımla uğraşan köylüler ve orta düzeyde toprak sahipleri olduğu düşünüldüğünde; Zapatista hareketinin köylü hareketleri için bir kıvılcım yarattığı çıkarımını yapmak yanlış olmayacaktır.

Öte yandan, 1998 yılına gelindiğinde, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı'na⁷ (OECD) üye olan ülkeler tarafından hazırlanan Çok Taraflı Yatırım Anlaşması⁸ (MAI) metninin imzalanmadan önce gizlice internete sızdırılması üzerine MAI karşısı küresel eylemler başlatılmıştır. 1995 yılında OECD ülkeleri arasında tartışılan ve gizli tutulan bu anlaşma, 1997 yılında Kanadalı aktivistler tarafından gizlice kopyalanmış ve internet ortamında paylaşılmıştır (Ellwood, 2003, s. 61). Özellikle, "Kanadalılar Konseyi" ve "Üçüncü Dünya Şebekesi" adındaki sivil toplum örgütlerinin faaliyetleri MAI karşısı eylemlerde etkili olmuştur (Tunç, 2005, s. 144). En geniş tanımıyla, yerli yatırımcıların sahip olduğu ticari hakları yabancı yatırımcılara da tanımayı amaçlayan MAI anlaşması küresel düzeyde birçok sivil toplum kuruluşunun tepkisini çekmiştir.

1998 yılında Fransa'da kurulan ve daha sonra küresel bir boyut kazanarak dünya çapında faaliyetlerde bulunan Finansal Piyasaların ve Kurumların Demokratik Denetimi İçin Uluslararası Hareket (ATTAC) örgütü de küreselleşme karşısı hareketler arasında önemlidir. Çünkü, ATTAC, kapitalist sistemin yarattığı eşitsizlik ortamında küresel yoksullukla mücadele etmektedir. ATTAC hareketi, kısa sürede Fransa dışına taşarak küresel bir boyut kazanmıştır (Çopuroğlu ve Çetin, 2010, s. 77). Ayrıca, ATTAC örgütü Brezilya İşçi Partisi (PT) ile birlikte DSF'nin ortaya çıkışında büyük rol oynamıştır.

Ancak, küreselleşme karşısı hareketlerin dünya çapında tanınır hale gelmesi 1999 yılında Seattle'daki DTÖ toplantısına karşı düzenlenen eylemlerden sonra gerçekleşmiştir. Küresel ekonomiye, neo-liberalizme ve serbest ticaret anlayışına karşı bir araya gelerek ortak bir mücadeleye girişen sivil toplum örgütleri büyük bir başarıya imza atmışlardır. 30 Kasım 1999'da gerçekleştirilen Seattle gösterisinin en büyük başarısı; işçi sınıfının örgütlü gücüyle genç aktivistlerin gücünü birleştirmesi olmuş ve gösteriler nedeniyle DTÖ toplantısı başarılı bir biçimde sonuçlanamamıştır (Sensever, 2003, s. 11). Küreselleşme karşısı gruplar, ulusötesi şirketlerin sahip olduğu ekonomi politik olanaklardan yoksun olmalarına karşın; Seattle'daki DTÖ karşısı protestolarıyla şirket gündeminin izlenmesini geçici de olsa durdurabilmişlerdir (Danaher, 2004, s. 217-218).

Bununla birlikte, Seattle eylemlerinde medyanın aktif kullanımı ve özellikle internet ortamında girişilen kolektif mücadele eylemlerin başarıya ulaşmasında önemli bir paya sahip olmuştur. Kaldı ki, Seattle'da medyanın özellikle de internetin etkin bir araç olarak kullanımı sonucunda birbirinden bağımsız, hiçbir ortak özellik taşımayan marjinal gruplar dahi bir araya gelerek ortak çıkarlar doğrultusunda güçlerini birleştirmişlerdir. DTÖ toplantısından haftalar öncesinde protestolara hazırlık

⁷OECD, 14 Aralık 1960'ta imzalanan Paris Sözleşmesi sonucunda Avrupa'nın Marshall Planı çerçevesinde yeniden yapılandırılması amacıyla 1961'de kurulmuş küresel bir örgüttür <https://tr.wikipedia.org/wiki/OECD> (Erişim Tarihi: 22.09.2018).

⁸MAI, uluslararası yatırım ilişkilerini ve ticareti düzenlemeye yönelik OECD ülkeleri tarafından hazırlanmış bir tür yatırım anlaşmasıdır (Tunç, 2005, s. 143).

yapılmış ve internet üzerinden pek çok farklı dilde protesto çağrıları yayınlanmıştır (Tunç, 2005, s. 146).

Bu yüzden, yeni medya, gerçek hayatta örgütlü bir toplumsal hareketin iletişim ve örgütlenme süreçlerinde kolaylıklar sağlayan bir araç olarak tanımlanabilir (Babacan, 2015, s. 299). Ancak, internetin yeni toplumsal hareketlerin örgütlenmesinde ve iletişim süreçlerinde sağladığı kolaylıkları kabul etmekle birlikte; manipülasyona açık olması, bilgi kirliliğine neden olabilmesi ya da kolaylıkla provoke edilebilir bir mecra olmasını da göz ardı etmemek gerekmektedir. İlk aşamada, insanların toplumsal hareketlerden haberdar olması ve protestolar sırasında meydana gelen gelişmeleri rahatlıkla paylaşabilmeleri açısından yeni medyanın önemi elbette ki araçsal anlamda yadsınamaz büyüklüktedir. Buna karşılık, herhangi bir toplumsal hareketin başlattığı meşru ve haklı bir eylemin, yeni medya alanındaki kullanım pratikleriyle kolaylıkla amacından sap(tırıl)ması da mümkün olabilmektedir (Babacan, 2015, s. 299). Kaldı ki, internet üzerinden örgütlenen “yeni” toplumsal hareketlerin karşılaştığı önemli sorunlardan biri örgüt üyeleri ya da aktivistler arasındaki yüz yüze iletişimin, müzakerenin ve uzlaşının sönümlendiği gerçeğidir. Ayrıca, atomize olmuş bireylerin kolektif olmayan tepkileri, onları denetim altında tutmak isteyen iktidarların da işini kolaylaştırmaktadır.

Küreselleşme karşısı hareketler çerçevesinde bir diğer önemli hareket 2001 yılında İtalya'nın Cenova kentinde ortaya çıkmıştır. Cenova'da düzenlenen Grup of Eight⁹ (G-8) zirvesine karşı başlatılan protestolar o güne kadar gerçekleştirilmiş en büyük anti-kapitalist eylem olmuştur. 19 Temmuz Perşembe günü iltica edenlerle dayanışma için düzenlenen eyleme 60 bin kişi, ertesi gün polis barikatından oluşan kırmızı hattı zorlayan eyleme 50 bin kişi ve cumartesi günü düzenlenen büyük eyleme ise 300 bin kişi katılmıştır. Bu anlamda, Cenova eylemleri için “Avrupa'nın Seattle'ı” benzetmesi kullanılmaktadır (Şensever, 2003, s. 21).

Küreselleşme karşısı hareketlere ilişkin bir diğer örnek ise Türkiye'de 28-29 Haziran 2004 tarihinde gerçekleştirilen ve pek çok Batılı ülkenin üst düzeyde katılım gösterdiği “NATO Zirvesi”ne karşı yürütülen toplumsal protestolardır. Doğu Bloku ve Sovyetler Birliği, 1990'lı yılların başında dağılmıştır. Bu gelişmeyle birlikte, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) varlık nedeni tartışılır olmuştur. “11 Eylül 2001 ABD Saldırıları” sonrasındaki siyasal gelişmeler çerçevesinde, ABD yayılma alanını Ortadoğu coğrafyası üzerinde yoğunlaştırmıştır. Bununla birlikte, ABD'nin bu yayılma konusunda diğer NATO üyesi ülkelerin önemli bir bölümünün desteğini kazanma gayretleri ise başarısızlıkla sonuçlanmıştır. NATO üyesi ülkelerden Fransa ve Almanya'nın, ABD'nin yayılmacı politikasına gösterdikleri tavır; ABD'yi Irak'ta, Vietnam benzeri bir kaosun içine sürüklemiştir. Dolayısıyla, 2004 yılındaki “NATO Zirvesi”, ABD'nin siyasalarının ve yaklaşımlarının öğrenilmesi açısından dünya kamuoyunu yakından ilgilendirmiştir (Dağtaş ve Yaylağül, 2008, s. 433).

Bu anlamda, 2004 yılı “NATO Zirvesi”, ABD'nin Ortadoğu kaynaklı nitelendirdiği terör olayları karşısında, kendi siyasalarını uygulama yönünde destek arayışında bulunduğu bir toplantı olmuştur. Bu zirve ayrıca, NATO üyesi ülkelerin Büyük Ortadoğu Projesi'ne (BOP) mesafeli yaklaşımları açısından da önem kazanmıştır. İstanbul'daki “NATO Zirvesi”ne ilişkin diğer bir gelişme ise Türkiye'deki toplumsal kesimlerin muhalefeti olmuştur. Sivil toplum örgütlerinden, sosyalist sol ve İslami kesimlere kadar farklı ideolojik referanslara sahip kitleler, “Büyük İstanbul Buluşması” adı altında bir araya gelerek Amerikan yayılmacılığını protesto etmiş ve NATO karşısı bir duruş sergilemiştir.

29 Haziran 2004 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilen “NATO Zirvesi”, NATO'ya üye ülkelerin üst düzeyde temsil edilmeleri, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımına ilişkin müzakere

⁹Group of Eight (G-8), en basit tanımıyla dünya üzerindeki zengin ve güçlü ülkelerin oluşturduğu uluslararası bir örgüttür. Örgütü oluşturan ülkeler ise, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere, ABD ve Rusya'dır <https://tr.wikipedia.org/wiki/G8> (Erişim Tarihi: 03.10.2018).

tarihinin belirlenmesi ve Türkiye'nin tanıtımı gibi noktalar açısından hem dünya hem de Türkiye medyasında geniş yer bulmuştur. Türkiye'deki liberal ve milliyetçi muhafazakâr eğilimli basın, hükümet yanlısı tavrını bu zirve süresince gazete içeriklerine yansıttığı haber, köşe yazısı ve fotoğraflarla sürdürmüştür. Sol basın ise, sadece NATO Zirvesi'ne ilişkin haberlere değil; NATO karşıtı kesimlerin gösterilerine de eşit önemde sayfalarında yer vermiştir. NATO ve beraberinde ABD karşıtı düşüncelere, sol basın özellikle köşe yazıları aracılığıyla vurgularda bulunmuştur (Dağtaş ve Yaylagül, 2008, s. 442).

Özetle, küreselleşme karşıtı hareketlerin tek bir yöne evrilerek ve dünyanın dört bir tarafından kendilerine destekçiler bularak gelişmesi süreci 1990'lı yıllardan itibaren gözlemlenen bir olgudur. Bu durumun gerçekleşmesinde “yeni” toplumsal hareketlerin medyayı bir araç olarak etkin bir biçimde kullanmaları etkili olmuştur. Özellikle internet medyasının Zapatista ve Seattle örneklerinde olduğu gibi aktif kullanımı, farklı kesimlerin bu hareketlere olan desteğini artırmış ve bu hareketler kendi mücadelelerine destek veren bir kamuoyu yaratmayı medya sayesinde başarmıştır. Çünkü, aşağıdan küreselleşme hem ulusal sınırları hem de çıkar gruplarının sınırlarını aşan ortak çıkarlar yaratmıştır (Brecher, Costello ve Smith, 2002, s. 36). Bu bağlamda, küreselleşme karşıtı hareketler bu ortak çıkarlar etrafında birleşmişler ve özellikle yeni medyayı bir araç olarak kullanarak mücadelelerine olan desteği artırmışlardır. Öte yandan, aynı küresel şirketlere ve ulusötesi kuruluşlara karşı olan toplumsal gruplar bir araya gelerek gerçekleştirdikleri eylemlerde Seattle örneğinde olduğu gibi güçlü bir direniş sergilemişlerdir.

3. Dünya Sosyal Forumu'nun (DSF) Oluşumu ve Arka planı

Küreselleşme karşıtı hareketlerin 1990'lardan itibaren tüm dünyaya yayılan etkisi neo-liberalizme karşı girişilen mücadelelerin ortak bir noktada buluşması ihtiyacını gündeme taşımıştır. Kapitalizmin 1980'li yıllarda yaşadığı yapısal dönüşümle birlikte küresel bir boyut kazanması ve ortaya çıkan “yeni dünya düzeni” bu ihtiyacın gerekliliğini ortaya koymuştur. Serbest piyasa ekonomisine, neo-liberalizme ve küresel kapitalizme karşı örgütlenen sivil toplum örgütlerinin bir araya gelerek ortak mücadele etmeleri ve birbirleriyle olan iletişimlerini, paylaşımlarını artırmaları gerekliliği tartışılmaya başlanmıştır. Bu anlamda, sosyal forumlar 1999'daki Seattle olaylarından sonra gelişen küreselleşme karşıtı hareketlerin taleplerini ve bu taleplerin güçlü bir aktivizm ile desteklenmesini sağlayarak, 1980'lerden beri parçalı bir yol izleyen “yeni toplumsal hareketleri” bir araya getirmeyi başarmıştır (Yıldırım, 2011, s. 396).

Küreselleşmeye ve onun getirdiği olumsuzluklara karşı mücadelede toplumsal hareketlerin tek bir yöne evrilerek ortak bir mücadeleye girişmeleri DSF'nin ortaya çıkmasında bir itki oluşturmuştur. Ancak, DSF'nin kurulması fikrinin ortaya çıkışı daha öncelere dayanmaktadır. Neo-liberalizme karşı birlik arayışları yönünde uluslararası alandaki ilk adımlar, 1990'da Brezilya İşçi Partisi'nin (PT) Latin Amerika kıtasındaki radikal sol partileri ve grupları Sao Paulo Forumu ile bir araya getirmesiyle atılmıştır. Benzer şekilde, DSF de aynı kıtada ve aynı partinin (PT) katkılarıyla oluşturulmuştur (Şensever, 2003, s. 27). Dolayısıyla, DSF'yi bir yapılanma ya da kurumdan öte bir süreç olarak değerlendirmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Bununla birlikte, DSF İsviçre'nin Davos kasabasında düzenlenen Dünya Ekonomik Forumu'na karşı alternatif bir forum düzenleme fikrinden hareketle ortaya çıkmış ve ilerleyen süreçte küreselleşme karşıtı hareketlerin buluşma yeri olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Mahmutoğulları, 2002, s. 79). DSF neo-liberalizme, küresel kapitalizme ya da emperyalizme karşı mücadele eden toplumsal hareketlerin fikirlerini özgürce ifade ettikleri, müzakerelerde buldukları, deneyimlerini paylaştıkları ve kolektif mücadeleye giriştikleri ortak bir buluşma noktasıdır. Çünkü, sınıf eksenli geleneksel toplumsal hareketlerden kimlik eksenli “yeni” toplumsal hareketlere geçişle birlikte toplumsal hareketlerin örgütlülük yapısı zarar görmüş ve hareketler giderek atomize olmuştur. Bu

yüzden, farklılaşan ve birlikte mücadele etme ruhunu yitirmeye başlayan toplumsal hareketler özellikle 1990'lardan sonra yeni bir "ortak düşman"a karşı bir araya gelmenin önemini kavramışlardır (Yıldırım, 2011, s. 405).

Bu bağlamda, 25-30 Ocak 2001 tarihleri arasında Brezilya'nın Porto Alegre kentinde DSF'nin ilk toplantısı düzenlenmiştir. Toplantıda, "Zenginliğin üretimi ve toplumsal yeniden üretim", "Kaynaklara erişim ve engeller", "Sivil toplum ve kamusal alan" ve "Siyasal erk ve yeni toplumda etik" başlıkları altında müzakereler gerçekleştirilmiştir (Şensever, 2003, s. 47). DSF'nin yapısına, işleyişine, vizyonuna ilişkin 14 ilke¹⁰ bu toplantıda belirlenmiş ve kamuoyuna açıklanmıştır. Bu ilkelerden birincisinde DSF'nin kurulmasındaki temel mantık şu şekilde ifade edilmiştir:

DSF, neo-liberalizme, dünyaya sermaye tarafından hükmedilmesine, emperyalizmin her çeşidine karşı olan ve hem insanlar arası, hem insanlar ile yerküre arasında yapıcı ilişkilerin olduğu küresel bir toplum inşa etmeyi amaçlayan grupların ve sivil toplum hareketlerinin, eleştirel düşünce, demokratik fikir tartışması, öneriler oluşturulması, serbest deneyim alışverişi ve ortak etkili faaliyetler kurgulanması amacıyla bağlantılar kurulması için açık bir buluşma yeridir (Yıldırım, 2011, s. 408).

Öte yandan, onuncu ilke DSF'nin totaliter rejimlere, indirgemeci yaklaşımlara ve şiddete karşı bir örgüt olduğu da vurgulanmıştır:

DSF, ekonomi, tarih ve gelişmeye dair totaliter ve indirgeyici yaklaşımlara ve devlet tarafından toplumsal kontrol adına şiddet kullanılmasına karşıdır. DSF, insan hakları, doğrudan demokrasi, barış ilişkileri, insanlar, etnik kimlikler, halklar ve cinsiyetler arası eşitlik ve dayanışmaya saygı ön planda tutar; her çeşit üstünlük veya hâkimiyet ilişkisini ya da bir insanın başka bir insanı tahakkümü altına almasını kınar (Şensever, 2003, s. 36).

"Başka bir dünya mümkün!" sloganıyla yola çıkan DSF, sözü edilen ilkelerden de anlaşılacağı üzere dünyanın eşitsiz, adaletsiz ve ayrımcı düzeninde köklü bir dönüşümü öngörmektedir. Eşitlikçi, dayanışmaya dayalı, barışçıl ve demokratik bir dünya düzeni ütopyası DSF'nin ilkelerinde ön plana çıkmaktadır.

İkinci DSF toplantısı, 31 Ocak-5 Şubat 2002 tarihleri arasında tekrar Porto Alegre kentinde düzenlenmiştir. Toplantıya yaklaşık 50 bin kişi katılmıştır. Levent Şensever'e (2003, s. 48) göre, ikinci DSF toplantısı Davos'ta yapılan DEF toplantısını gölgede bırakmış ve *The Financial Times* gibi küresel sermayenin sözcüsü olan bir gazete bile DSF'nin başarısından söz eden haberlere yer vermiştir. Bu anlamda, DSF'nin küreselleşme karşıtı hareketleri bir araya getirerek ortak ve güçlü bir mücadeleye girişmesi çabalarının uluslararası medyada yankı bulması önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

23-28 Ocak 2003 tarihleri arasında düzenlenen üçüncü DSF toplantısı Irak Savaşı'nın gölgesinde geçmiş olmasına karşın, katılım önceki forumlardan çok daha fazla olmuştur. 23 Ocak günü düzenlenen savaş karşıtı mitinge yaklaşık 40 bin kişi katılmıştır (Şensever, 2003, s. 54). Toplantılarda şu konular üzerinde müzakerelerde bulunulmuştur: "Demokratik ve sürdürülebilir kalkınma", "İlkeler ve değerler, insan hakları, çeşitlilik ve eşitlik", "Medya, kültür ve hegemonyasına karşı mücadele", "Siyasi iktidar, sivil toplum ve demokrasi" ve "Demokratik dünya düzeni, militarizme karşı ve barış için mücadele" (Somel ve Atılgan, 2003, s. 449). Bunların yanı sıra, toplantıda 4. DSF'nin Hindistan'da düzenlenmesi ve bundan sonra düzenlenecek olan DSF toplantılarının tarihlerinin DEF'in toplantılarından bağımsız olarak belirlenmesi kararları alınmıştır (Şensever, 2003, s. 56). Çünkü, ilk üç DSF toplantısının DEF toplantılarıyla eşzamanlı olarak düzenlenmesi bazı katılımcılar tarafından eleştirilmiştir.

Dördüncü DSF toplantısı, önceki üç toplantıdan farklı olarak bu kez Porto Alegre kenti dışında ve farklı bir ülkede düzenlenmiştir. Dördüncü toplantı Hindistan'ın Mumbai kentinde 16-21 Ocak

¹⁰DSF ilkelerinin tamamı için bkz: <http://www.kozmopolit.com/Dez03/Dosya/dsfilkeler.html> (Erişim Tarihi: 06.10.2018).

2004 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. DSF'nin örgütlenme yapısının da tartışıldığı toplantıda bazı yeni kararlar alınmıştır:

(1) Katılım genişliğine ve çeşitliliğine önem verilecek, (2) Çocukların ve gençlerin foruma katılımı için özen gösterilecek, (3) Çalışma komitesi, özellikle örgütlerdeki insanlardan oluşturulacak. Bu seçimde kadın ve erkek sayısındaki dengeye önem verilecek. Böylece kişilerin örgütlerini de sürece katmaları hedeflenecek. Demokratik olma ve temsil gücü kavramlarının öne çıktığı bu kararlar, komitenin üçte dördünün bölgesel ve ulusal ağlardan oluşması, geri kalanının ise akademik çevre, aydın ve sanatçılardan oluşması hedeflenecek. (4) Çalışma Komitesi'nin toplantıları bütünüyle şeffaf ve herkese açık olacak... (Şensever, 2003, s. 58).

Beşinci DSF toplantısı Mumbai'den sonra yeniden Porto Alegre kentinde 26-31 Ocak 2005 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Toplantıda şu başlıklar altında çeşitli oturumlar düzenlenmiş ve tartışmalar gerçekleştirilmiştir:

(1) Otonom düşünce, bilgi ve teknolojilerin yeniden düzenlenmesi ve sosyalleşmesi, (2) Çeşitliliği, çoğulculuğu ve farklı kimlikleri savunmak, (3) Sanat ve yaratma: Direniş kültürünü oluşturmak ve geliştirmek, (4) İletişim: Hegemonya karşısı tecrübeler, haklar ve alternatifler, (5) Dünyanın ve insanların ortak kaynaklarını savunmak ve genişletmek, (6) Neo-liberalizmin egemenliği karşısında sosyal mücadeleler ve demokratik alternatifler, (7) Barış, demilitarizasyon ve savaş, serbest ticaret ve borçlarla mücadele, (8) Toplumların entegrasyonu ve uluslararası demokratik düzenin kurulmasına yönelik adımlar atılması, (9) Neo-liberal kapitalizm karşısı insanlar için ve insanlara ait mutlak ekonomiler, (10) İnsan hakları ve adil ve eşit bir dünya için saygınlık, (11) Etik, "cosmovisions" ve dini değerler - Yeni bir dünya için direnişler ve engeller.¹¹

Bamako (Mali), Caracas (Venezuela) ve Karachi (Pakistan) olmak üzere üç farklı şehirde 19-23 Ocak ve 24-29 Mart 2006 tarihleri arasında gerçekleştirilen altıncı DSF toplantılarında ise küresel sermaye ve emperyalizm karşısı çok sayıda sivil toplum kuruluşu bir araya gelmiştir. Toplantılarda, "Neo liberal politikalarla başa çıkmak için eylemlilikler", "Irak işgalinin üçüncü yılında dünyada gerçekleşecek savaş karşısı gösteriler", "Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası gibi uluslararası kurumlara karşısı yapılabilecekler" ve "Küresel ısınma ve iklim değişikliklerine karşısı önlemler" başlıklı konular üzerinde yoğunlaşmıştır.¹²

Kenya'nın Nairobi kentinde 20-27 Ocak 2007 tarihleri arasında "Halkların Mücadelesi-Halkların Alternatifleri-Başka Bir Dünya Mümkün!" sloganı ile düzenlenen yedinci DSF toplantısında, "HIV-AIDS", "Kadın Sorunları", "Kamu Mallarının Özelleştirilmesi", "Topraksızlar", "Barış ve Çatışma", "Göç ve Diaspora", "Halkın ve Mücadelelerin Anısı" gibi birçok konuda oturumlar düzenlenmiştir.¹³

Bununla birlikte, yedinci DSF toplantısı sonunda yayımlanan sonuç bildirgesinde; "Savaşı durdurun, askerleri eve getirin, Irak petrolünün kontrolüne hayır, Irak'taki tüm askeri üsler kaldırılın, Irak'taki kurbanların ve tutukların zararları karşılansın, Bölgesel savaşları durdurun, İsrail'in Filistin işgaline hayır, İsrail mallarına karşısı boykotu destekleyin, İran'a yönelik tehditlere hayır, Afganistan'daki tüm askerler geri çekilsin, Somali'yi bombalamayın, Amerika'nın savaş tacirlerine verdiği desteği durdurun, Darfur krizine barışçıl bir çözümü destekleyin, Anti-terör ismi altında insan hakları ve

¹¹<http://bianet.org/bianet/toplum/54302-porto-alegre-izlenimleri> (Erişim Tarihi: 11.10.2018).

¹²<http://bianet.org/bianet/toplum/73888-2006-kuresel-cylem-takvimi-cok-dolu> (Erişim Tarihi: 15.10.2018).

¹³<https://www.tmmob.org.tr/icerik/7-dunya-sosyal-forumu-kenyada-toplaniyor> (Erişim Tarihi: 18.10.2018).

özgürlüklerinin kısıtlanmasını durdurun” talepleriyle 17-20 Mart 2007 tarihleri arasında dünya çapında gösteriler düzenleneceği dünya kamuoyu ile paylaşılmıştır.¹⁴

2007 yılına kadar resmi olarak her yıl düzenli bir biçimde gerçekleştirilen DSF toplantıları, 2007 yılından sonra iki yılda bir düzenlenmeye başlamıştır: 2009’da Belem (Brezilya), 2011’de Dakar (Senegal), 2013’te ve 2015’te Tunus (Tunus), 2016’da Montreal (Kanada), 2018’de Salvador da Bahia (Brezilya).¹⁵ Bu durum, 2001 yılında DEF’e karşı alternatif bir forum olarak ortaya çıkan DSF’nin 2007 yılından sonra kolektif mücadele bilincinin sönmüldüğü yönünde eleştirilere neden olmuştur. Örneğin, Dünya gazetesi yazarı Tefvik Güngör tarafından kaleme alınan “Dünya Sosyal Forumu’ndan ses çıkmaz oldu” başlıklı köşe yazısında bu durum şöyle açıklanmıştır: “Davos toplantıları devam ediyor. Davos toplantılarında olan biteni merakla izliyoruz. Ama Davos ‘Dünya Ekonomik Forumu’na alternatif olarak ortaya çıkan ‘Dünya Sosyal Forumu’ndan ses çıkmaz oldu... Bugünlerde ‘Dünya Sosyal Forumu’ ile ilgili, fakir ülkelerin fakirlikten nasıl kurtulacaklarıyla ilgili haberlere rastlanmıyor.”¹⁶ DSF’nin ilk kurulduğu yıllardaki etkisini kaybetmeye başladığına ilişkin bir başka eleştirel köşe yazısı da iktisatçı ve aynı zamanda Birgün yazarı Hayri Kozanoğlu tarafından kaleme alınmıştır:

“Artık ‘ne hava bedava, ne de su’. Çok şükür ki hala ‘düşünmek bedava’. Düşünmek, çulsuzlardan, ezilenlerden, sömürülenlerden, yok sayılanlardan yana ütopyalar kurmak bedava. Öyleyse Dünya Sosyal Forumlarını, ardından gelen Avrupa Sosyal Forumu ve bölgesel sosyal forumları ayakta tutmaya çalışmak en hayırlısı. Neo-liberalizme, kapitalizme karşı direnişin gündemini, sorunlarını, programatik hattını bedavadan konuşabilmek için... Bu toplantıları örgütlemek, buralara katılabilmek ne yazık ki bedava olmasa da...”¹⁷

Yazarın makalesinde kullandığı “ayakta tutmaya çalışmak” ifadesi, günümüzde DSF’nin etkisinin giderek sönmüldüğüne ilişkin bir saptama ve gelecekte daha da sönmüleneceğine yönelik bir öngörü olarak yorumlanabilir. Kaldı ki, Kozanoğlu, yazısında DSF toplantılarına katılımın ücretli olmasını da eleştirmiştir.

4. Dünya Sosyal Forumu’nun Medyayı Kullanım Olanakları

Toplumsal hareketlerin ortaya çıkışı kamusal alanda yurttaşlar tarafından dile getirilen sorunların çözümüne yönelik eylemlerle bağlantılıdır. Kamusal alanda müzakere edilen sorunların toplumsal zeminde karşılık bulabilmesi ve toplumsal bir hareketin başlatılabilmesi bağlamında medyaya önemli bir rol atfedilmektedir. Benzer biçimde, medyada gündeme gelen toplumsal bir sorunun kamusal alana taşınması, bu alanda tartışılması ve toplumsal bir hareketi başlatması da olası bir durumdur.

Nilüfer Timisi’ye göre, “özgür bireylerin, korunaklı bir toplumsal mekânda, siyasi ve ticari otoriteden bağımsız olarak, sansüre uğramamış bilgi aracılığıyla katılımlarının kamusallaştırılması ve ortak iyinin tartışma yoluyla uzlaşma kavuşması kamusal alanın özünü oluşturmaktadır” (2003, s. 17). Dolayısıyla, kamusal bir tartışmanın rasyonel bir biçimde yürütülebilmesi, toplumların demokrasi kültürünün gelişmişliğiyle yakından ilişkilidir. Özgür yurttaşların sorun ve taleplerinin kamusal alana taşınması ve bu alanda rasyonel bir müzakerenin yürütülebilmesi noktasında siyasi ve ticari otoriteden bağımsız, kamusal yayıncılık anlayışını benimsemiş ve ekonomi politik anlamda çıkar ilişkilerinden soyutlanmış bir medyaya gereksinim duyulmaktadır. Çünkü, 1980’li yıllardan itibaren medya alanında yaşanan yapısal dönüşümler çerçevesinde şekillenmiş olan günümüz medyası kamusal alanın özüne

¹⁴<https://www.tmmob.org.tr/icerik/7-dunya-sosyal-forumu-nairobi-de-yapildi> (Erişim Tarihi: 18.10.2018).

¹⁵<https://fsm2016.org/en/sinformer/a-propos-du-forum-social-mondial/> (Erişim Tarihi: 18.10.2018).

¹⁶ <https://www.dunya.com/kose-yazisi/dunya-sosyal-forumundan-ses-cikmaz-oldu/400054> (Erişim Tarihi: 18.10.2018).

¹⁷ <https://www.birgun.net/haber-detay/davos-2010-dan-bedava-ekonomisine-11464.html> (Erişim Tarihi: 20.10.2018).

uygun bir görünüm sergilemektedir. Bu durum ise “alternatif” ya da “radikal medya”ya duyulan gereksinimi beraberinde getirmiştir.¹⁸

Muhafif ideolojilerin kitlelere aktarılabilmesi için muhalif medyaların yaratılması gerekir. Muhafiflerin kendilerini ifade etme aracı olarak kullandıkları muhalif medya, daha doğrusu “radikal medya” ezilenlerin iktidar mücadelesi sürecindeki sesidir (Çoban, 2009b, s. 43). Her toplumsal hareket, ortaya çıktığı dönemin koşullarına uygun kitle iletişim araçlarını kullanarak kendi mücadelesini daha geniş kitlelere duyurmaya çalışmıştır. Örneğin, 1994 yılında başlattıkları mücadele ile yerel direnişlerini küresel ölçekte görünür kılan Zapatistalar ve 1999 yılında Seattle kentindeki DTÖ toplantısına karşı başlattıkları protestolarla dünya çapında tanınır hale gelen sivil toplum örgütleri başlattıkları direniş ve mücadelelerde medyayı (özellikle interneti) etkin bir biçimde kullanmışlardır.

Yeni medya, insanlara enformasyon çeşitliliğini ve bolluğunu, uzamsallığı, kolay erişilebilirliği, yurttaşların kamusal alana katılabilesindeki kolaylıkları, sermaye denetimindeki geleneksel medyaya kıyasla daha az maliyetle daha etkileşimli iletişim kurabilme imkânlarını sağladığı için yeni toplumsal hareketler tarafından etkin bir biçimde kullanılmıştır. Küresel kapitalizmin var olan tüm sınırları aşmak için kullandığı enformasyon ve iletişim teknolojileri, yeni toplumsal hareketlerin elinde, doğru ve etkin bir biçimde kullanıldığı ölçüde devrimci düşüncenin bir aracına dönüşebilmektedir. Günümüzde yeni toplumsal hareketler, yeni iletişim teknolojilerini etkin bir biçimde kullanmakta ve onları birer meydan okuma aracı olarak görmektedir. Bu durum, yeni toplumsal hareket aktivistlerinin kamusal alan dışında kalarak konuşulamayan pek çok konunun kamusal alana taşınması ve bu alanda tartışılmasına öncülük etmelerini kolaylaştırmaktadır. Nitekim, yeni toplumsal hareketler açısından yeni medya merkezi bir konumdadır. Ancak, yeni medyanın sunduğu olanakları ve kolaylıkları etkin bir biçimde kullanabilme becerisi her toplumsal hareket tarafından aynı ölçüde ve etkililikte gerçekleştirilmemektedir.

Yeni toplumsal hareketler içinde tanımlanan küreselleşme karşısı hareketler ise ortaya çıktıkları dönemin koşulları, örgütlülük yapıları (daha heterojen bir yapıdalar) ve teknolojik gelişmeler dolayısıyla daha çok yeni medyayı kullanmışlardır. Çünkü, küreselleşme karşısı hareketlerin ortaya çıkışı internetin ve daha sonrasında sosyal medya araçlarının kullanımının yaygınlaştığı 1990 ve 2000’li yıllara denk düşmektedir. Nitekim küreselleşme karşısı hareketleri de içinde tanımladığımız yeni toplumsal hareketler, gerek örgütleniş biçimleri gerek ise eylemlilikleri bağlamında yeni medya araçlarını daha etkin kullanmışlardır. İlk toplantısı 2001 yılında düzenlenen DSF’nin de daha çok yeni medya araçlarını kullandığı söylenebilir. Ancak, DSF’nin kurumsal bir web sitesi yoktur. DSF’nin etkinlikleri ve duyuruları, her yıl satın alınan farklı domainler (alan adı) üzerinden paylaşılmaktadır ve geçmiş yıllara ait domainleri zaman içinde farklı firmalar satın alabilmektedir. Örneğin, geçmiş yıllarda DSF hakkında yapılmış literatürdeki bazı akademik çalışmalarda adı geçen www.wsf2008.net ya da www.sosyalforum.org gibi web adresleri günümüzde online alışveriş mağazası olarak kullanılmaktadır.¹⁹

Bununla birlikte, DSF’nin her yıl düzenli olarak paylaşımlarda bulunulan, organizasyonlar hakkındaki gelişmelerin aktarıldığı resmi sosyal medya hesaplarının da bulunmadığı gözlemlenmiştir. Toplantı zamanlarında açılan sosyal medya hesapları üzerinden çeşitli paylaşımlar gerçekleştirilse de toplantılar sonrasında enformasyon akışı devam etmemiştir. Kaldı ki, ortaya çıktığı dönemde çok sayıda eylemcinin ve sivil toplum kuruluşunun aktif katılımının sağlandığı organizasyonlar düzenleyen DSF’nin sözü edilen sosyal medya hesaplarının takipçi sayıları birkaç bin kişiyle sınırlı kalmıştır.²⁰ Dolayısıyla, DSF’nin devamlılığı olan bir medya kullanım pratiği yoktur denilebilir.

¹⁸ Radikal medya, toplumsal dönüşümü ezilenlerin yararına gerçekleştirmek isteyen toplumsal hareketlerin medyası olarak tanımlanabilir. Çünkü, her toplumsal hareketin devrimci bir dönüşümü gerçekleştireceği iddia edilemeyeceği gibi her alternatif medyanın da radikal medya niteliğinde olduğu söylenemez (Çoban, 2009b, s. 44).

¹⁹Web sayfası ekran görüntüleri için bkz. Görsel 1 ve 2.

²⁰Örneğin, 2016 yılında Montreal’de düzenlenen DSF toplantısı için açılan ve kısmen güncel paylaşımların devam ettirildiği Facebook sayfasının takipçi sayısının 3804 kişi olduğu gözlemlenmiştir. Bkz. <https://www.facebook.com/worldsocialforum/>

Bu bağlamda, yeni medyanın toplumsal hareketlerin karakteristiğini, kolektif birlikteliklerini, örgütlenme yapılarını, müzakere yetilerini nasıl etkilediğine değinmek yerinde olacaktır. Yeni medya ve toplumsal hareketler arasındaki ilişkiyi irdeleyen akademik çalışmalar temelde iki farklı yaklaşımla bu ilişkiyi ortaya koymaktadır: Yeni medya ve toplumsal hareketler arasındaki ilişkiyi olumlu bulan ve yeni medyayı yücelten yaklaşımların karşısında yeni medyayı mesafeli ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendiren yaklaşımlar yer almaktadır.

Olumlu yaklaşımlar, yeni medyanın yurttaşların kamusal alana katılımlarında, fikirlerini özgür bir biçimde ifade edebilmelerinde, demokratik katılım süreçlerine dahil olmalarında daha özgürlükçü, kolay erişilebilir, demokratik ve özerk bir alan olduğunu iddia etmektedir (Shirky, 2008; Papacharissi, 2002; Rasmussen, 2008; Poster, 1995; Kahn ve Kellner, 2004). Örneğin, Zizi Papacharissi'ye (2002, s. 9-10) göre, internet ve internet uzantılı teknolojiler bireylerin ifade özgürlüğünü arttırabilir ve yurttaş hareketlerini destekleyebilir. Benzer şekilde, Terje Rasmussen (2008, s. 74), yeni medya ortamının geleneksel medyaya kıyasla bireylerin aktif katılımına daha fazla olanak tanıdığını öne sürmektedir.

Yeni medyaya mesafeli yaklaşan eleştirel yaklaşımlar ise yeni medya ortamının özgürlükçü, kolay erişilebilir, demokratik ve özerk bir alan olduğunu reddederek yeni medyanın güç ve iktidarı elinde bulunduran kesimler tarafından kolaylıkla denetlenebilen, kaygan bir zeminde faaliyet gösteren bir mecra olduğunu savunmaktadır (Morozov, 2010; Barber, 2006; Dean, 2005; Gladwell, 2010; McChesney, 2000). Malcolm Gladwell'e (2010, s. 49) göre, yeni medya statükonun bir düşmanı değildir, aksine mevcut toplumsal düzeni meşrulaştırmak ve yerleştirmek için elverişli bir ortamdır. Bireylerin kendilerini iyi hissetmelerini sağlayan çevrimiçi aktivizm hareketlerinin hiçbir siyasal ve sosyal etkisi yoktur. Ayrıca, bu hareketler çevrimiçi iletişimin özgürleştirici doğasına olan naif inancın bir getirisi (Morozov, 2010). Öyle ki, yeni medya ortamı herkesin erişimine açık değildir, bütünlük ve akılcı uyumdan yoksundur, reklam gelirlerine bağımlı olduğu için ticari çıkarların sömürü alanıdır (Karakaya Polat, 2005, s. 449-450).

Temelde bu yaklaşımların, Graham Murdock ve Peter Golding'in (1989) demokratik bir toplum yapısının ve yurttaşlığın yerleşebilmesinde toplumsal hakların vazgeçilmez bir uzantısı olarak tanımladıkları "iletişim hakkı" ile ilişkili olduğu söylenebilir. Çünkü, toplumsal hareketleri besleyen en önemli unsurlardan biri, eşit haklara sahip özgür yurttaşların bir arada yaşadıkları demokratik ve refaha ulaşmış bir toplum düzenine duyulan gereksinimdir. Murdock ve Golding (1989, s. 183), yurttaşlık ve yurttaşların iletişim hakları arasındaki ilişkiyi üç temel öğeyle açıklamaktadır: Birincisi, insanlar haklarını bilmek ve kullanabilmek için enformasyon ve bilgiye erişmek zorundadır. İkincisi, insanlar siyasal tercihlerine ilişkin enformasyon ve tartışmalara erişebilmeli ve eleştirilerini duyuracakları, muhalefetlerini harekete geçirebilecekleri iletişimsel kolaylıklara ulaşabilmelidir. Üçüncüsü ise insanlar kendilerini medyada temsil edebilmeli ve temsiliyetlerini geliştirebilmelidir. Ancak, genel olarak iletişimin, özeldir ise medyanın ticarileşmesi ile birlikte "siyasal egemenliğin akıl aracılığıyla teşhir edilmesinin yerini ekonomik ve siyasal manipülasyon mekanizmaları aracılığıyla ideolojik bir konsensüsün dayatılması almıştır" (Stevenson, 2008, s. 89). Dolayısıyla, toplumsal bir hareketin başlattığı haklı bir mücadele, ancak siyasal ve ekonomik manipülasyon mekanizmalarından bağımsız, kamusal yayıncılık anlayışına sahip bir medya ortamında dile getirilebildiği ölçüde başarılı olabilir.

5. Tartışma ve Sonuç

Literatürde, toplumsal hareketler eski ve yeni olmak üzere ikiye ayrılmaktadır: 1970 öncesi toplumsal hareketler eski/geleneksel toplumsal hareketler olarak adlandırılırken; 1968 öğrenci hareketi ve sonrasındaki hareketler ise yeni toplumsal hareketler olarak kabul edilmektedir. 1968 öğrenci hareketi ile toplumsal hareketlerin karakteri ve örgütleniş biçimi dönüşüme uğramıştır. 1968 öncesi

(Erişim Tarihi: 18.11.2018).

toplumsal hareketler daha çok sınıf temelli geleneksel toplumsal hareketler olarak kabul edilirken; 1968 sonrasındaki toplumsal hareketler kimlik ekseni yeni toplumsal hareketler olarak farklı bir karakterde devam etmiştir. Geleneksel toplumsal hareketler daha çok işçi sınıfının haklarını korumaya ve onların özgürleşme yollarına çözümler üreten kolektif hareketler iken; yeni toplumsal hareketler ırk, cinsiyet, kadın, çevre, küreselleşme gibi sorunlara odaklanan bireylerin oluşturduğu daha heterojen bir yapılanmaya sahiptir. Yeni toplumsal hareketler, siyasi iktidarı eleştirmek ya da ekonomik eşitsizliklere dikkat çekmek yerine insan hakları ve yaşam kalitesi gibi konulara yönelmişlerdir.

Bununla birlikte, daha çok yeni medya ortamında örgütlenen ve yeni medya araçlarını daha fazla kullanan yeni toplumsal hareketlerin üyelerinin karakteri, geleneksel toplumsal hareketlerdeki eylemcilerden farklıdır. Günümüz toplumsal hareketleri, neye, neden karşı olunduğu, hangi amaç uğrunda direniş gösterildiği gibi konulardan çok niceliksel katılımın önemsendiği ve “ben” merkezci bir anlayışın egemen olduğu bir yapıdadır (Babacan, 2015). Bu durum, atomize olmuş, apolitikleşmiş ve kolektif bilinci sönümlenmiş bireylerin çabalarını kendiliğinden başarısız kılmaktadır. Çünkü, toplumsal bir hareketin başarılı olabilmesi için kolektif bilincini yitirmemiş, ekonomik siyasi ve toplumsal sorunlara duyarlı, mücadele ve direniş gösteren bireylere gereksinim vardır.

Öte yandan, toplumsal hareketler, alternatif medya kuruluşlarını ortaya çıkarttığı gibi aynı zamanda alternatif medyadan beslenmektedir. “Alternatif” ya da “radikal medya” ile toplumsal hareketler arasında birbirlerini belirleyen karşılıklı bir ilişki söz konusudur. Toplumsal hareketler sönümlendiğinde, alternatif medyanın gücü ve etkisi azalır. Kitleselleşen toplumsal hareketler ise güçlü ve etkili alternatif medyayla kendisini gösterir. Bunun yanı sıra, toplumsal hareketlerin çıkış noktası kamusal alanda yurttaşlar tarafından dile getirilen sorunlara çözüm yolları üretmektir. Bu anlamda, kamusal alanda yurttaşlar tarafından dile getirilen sorunların toplumsal bir hareketi başlatması noktasında alternatif medyanın rolü yadsınamaz büyüklüktedir. Dolayısıyla, toplumsal hareketlerin medyayı kullanım pratikleri ve kendi alternatif medyalarını yaratmaları onların toplumsal zeminde mücadelelerine destek sağlama potansiyelini de arttırmaktadır.

Yeni medyanın iletişim alanında sağladığı olanaklar (üreten tüketiciler, dijital teknoloji, etkileşimsellik, uzamsallık, anındalık, kolay erişilebilirlik vb.) ve toplumsal değişim bağlamındaki rolü, özerk ve demokratik bir sivil toplumun inşa edilebileceğine ilişkin iyimser düşünceye katkı sağlamaktadır. Ancak, yeni medyanın kolaylıkla manipüle edilebilen, iktidarın denetimine/kontrolüne açık bir mecra ve kolektif bilinçten yoksun, apolitik, atomize olmuş bireylerin faaliyet alanı olarak gören şüpheli yaklaşımlar ise yeni medyanın statükoya karşı koyacak bir gücü olmadığını savunmaktadır.

Sonuç olarak, bir toplumda demokrasinin, yurttaşlık bilincinin ve özgürlüğün geliştirilmesi ve yerleşmesi noktasında toplumsal hareketlere ve medyaya atfedilen önem yadsınamaz büyüklüktedir. Kaldı ki, “başka bir dünyayı” mümkün kılabilme için kolektif bilinçle hareket eden, medyayı doğru ve etkin bir biçimde kullanarak kamusal alandaki mücadelesini tüm kesimlere duyurabilen toplumsal hareketlere ihtiyaç vardır. Bu anlamda, 2001 yılında ilk toplantısı düzenlenen ve ilerleyen yıllarda etki alanını ve eylem ağını genişleterek küresel düzeyde görünürlük kazanmayı başaran DSF, özellikle 2007 yılından itibaren özellikle yeni medya ortamlarında etkisini ve görünürlüğünü yitirmiştir. Yukarıdan küreselleşme çerçevesinde neo-liberal politikaları savunan örgütlerin gücü ve hegemonyası karşısında DSF'nin yeni medya kullanım pratiğinin ve geleneksel medyadaki temsiliyetinin yıllar içerisinde etkisini kaybetmesiyle doğru orantılı olarak karşı hegemonik duruşunun da zayıfladığı sonucuna varılabilir.

KAYNAKÇA

- Babacan, M. E. (2015). Yeni medya bağlamında toplumsal hareketler ve yeni insanın karakter analizi. *Folklor/Edebiyat Dergisi Yeni Medya Çalışmaları Özel Sayısı*, 83 (3), 295-307.
- Barber, B. R. (2006). How democratic are the new telecommunication technologies?. *IDP*:

- Revista de los Estudios de Derecho y Ciencia Política de la UOC*, 3, 1-10.
- Brecher, J. Costello, T. ve Smith, B. (2002). *Aşağıdan küreselleşme*. (B. Ergene, Kutluca, Ş. Özgün ve A. Yıldırım, Çev.). İstanbul: Aram Yayıncılık.
- Çoban, B. (2009a). Yeni toplumsal hareketler, sınıf mücadelesi ve ütopya. B. Çoban (Ed.), *Küreselleşme, direniş, ütopya yeni toplumsal hareketler: küreselleşme çağında toplumsal muhalefet* (ss. 9-41). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Çoban, B. (2009b). Toplumsal hareketler ve radikal medya. B. Çoban (Ed.), *Küreselleşme, direniş, ütopya yeni toplumsal hareketler: küreselleşme çağında toplumsal muhalefet* (ss. 43-62). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Çoban, S. (2009). Yeni toplumsal hareketler ve iktidar sorunu. B. Çoban (Ed.), *Küreselleşme, direniş, ütopya yeni toplumsal hareketler: küreselleşme çağında toplumsal muhalefet* (ss. 175-189). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Çopuroğlu, Y. C. ve Çetin, B. N. (2010). Yeni sosyal hareketler paradigması bağlamında Türkiye'deki küreselleşme karşısı grupların birbirleriyle ve dünyadaki karşıtlarla karşılaştırılması. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13 (1), 66-100.
- Dağtaş, E. ve Yaylagül, L. (2008). NATO 2004 zirvesi karşısında "büyük İstanbul buluşması": NATO karşısı hareketlerin Türkiye basınındaki sunumu. E. Dağtaş (Ed.), *Türkiye'de sivil itaatsizlik toplumsal hareketler ve basın* (ss. 433-458). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Danaher, K. (2004). *Küresel ekonomi ve demokrasi*. (B. Çölgeçen, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Dean, J. (2005). Communicative capitalism: Circulation and the foreclosure of politics. *Cultural Politics*. 1 (1), 51-74.
- Gladwell, M. (2010). Annals of innovation: Small change. *The New Yorker*. October, 42-49.
- Goodwin, J. and Jasper, J. M. (2009). Introduction. In J. Goodwin and J. M. Jasper (Eds.), *The social movements reader: Cases and concepts* (ss. 1-8). USA: Blackwell Publishing.
- Ellwood, W. (2003). *Küreselleşmeyi anlama kılavuzu*. (B. D. Genç, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Erdi Lelandais, G. (2009). Sosyal hareket teorileri ve küreselleşme. B. Çoban (Ed.), *Küreselleşme, direniş, ütopya yeni toplumsal hareketler: küreselleşme çağında toplumsal muhalefet* (ss. 63-90). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Kahn, R. and Kellner, D. (2004). Oppositional politics and the internet. *Cultural Politics*. 1(1), 75-100.
- Karakaya Polat, R. (2005). The internet and political participation. *European Journal of Communication*, 20 (4), 435-459.
- Kökalan Çımrın, F. (2009). Karşısı küreselleşme hareketlerinin kuramsal tartışmalarına bir katkı: "imparatorluk" ve "çokluk" kavramlarının değerlendirilmesi. B. Çoban (Ed.), *Küreselleşme, direniş, ütopya yeni toplumsal hareketler: küreselleşme çağında toplumsal muhalefet* (ss. 147-173). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Mahmutoğulları, M. (2002). Küreselleşme karşısı hareketler "nasıl bir dünya" sorusuna yanıt üretebilecek mi?, *Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Uluslararası İlişkiler Bölümü Uluslararası Konferans'nda sunulan bildiri*. <http://www.antimai.org/gr/mmodtu.htm>. (Erişim Tarihi: 20.10.2018).
- McChesney, R. W. (2000). *Rich media, poor democracy: Communication politics in dubious times*. New York: The New Press.
- Melucci, A. (1999). Çağdaş hareketlerin sembolik meydan okuması. K. Çayır (Ed.), (K. Çayır, Çev.). *Yeni sosyal hareketler: Teorik açılımlar* (ss. 81-107) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Morozov, E. (2010). The digital dictatorship. *The Wall Street Journal*, <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703983004575073911147404540>. (Erişim Tarihi: 20.10.2018).
- Murdock, G. and Golding, P. (1989). Information poverty and political inequality: Citizenship in the

- age of privatized communications. *Journal of Communication*, 39 (3), 180–195.
- Papacharissi, Z. (2002). The virtual sphere: The internet as the public sphere. *New Media and Society*, 4 (1), 5-23.
- Poster, M. (1995). The net as a public sphere? *Wired Journal*. <http://www.wired.com/wired/archive/3.11/poster.if.html> (Erişim Tarihi: 25.10.2018).
- Rasmussen, T. (2008). The internet and differentiation in the political public sphere. *Nordicom Review*, 29 (2), 73-83.
- Shirky, C. (2008). *Here comes everybody: The power organizing without organizations*. London: Penguin Books.
- Somel, C. ve Atılgan, G. (2003). Üçüncü Dünya Sosyal Forumu: İzlenimler, değerlendirmeler. *Praksis Dergisi*, (9), 443-457.
- Stevenson, N. (2008). *Medya kültürleri. Sosyal teori ve kitle iletişimi*. (G. Orhon-B. E. Aksoy, Çev.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Şensever, F. L. (2003). *Dünya Sosyal Forumu aşağıdan küreselleşme hareketi ve küresel direniş*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Tatar, T. (2013). Yeni toplumsal hareketler ve küresel projeler. *Ortadoğu Analiz Dergisi*, 5 (57), 10-19.
- Timisi, N. (2003). *Yeni iletişim teknolojileri ve demokrasi*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Tunç, A. (2005). Yurttaşlık hareketi bir klik ötede mi?: Küresel direnç platformu olarak internet. M. Binark ve B. Kılıçbay (Ed.), *İnternet, toplum, kültür* (ss. 139-152). Ankara: Epos Yayınları.
- Yıldırım, Y. (2011). Sosyal forum süreci ve Avrupa Sosyal Forumu: Kurumsallaşma tehlikesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66 (3), 395-421.

İnternet Kaynakları

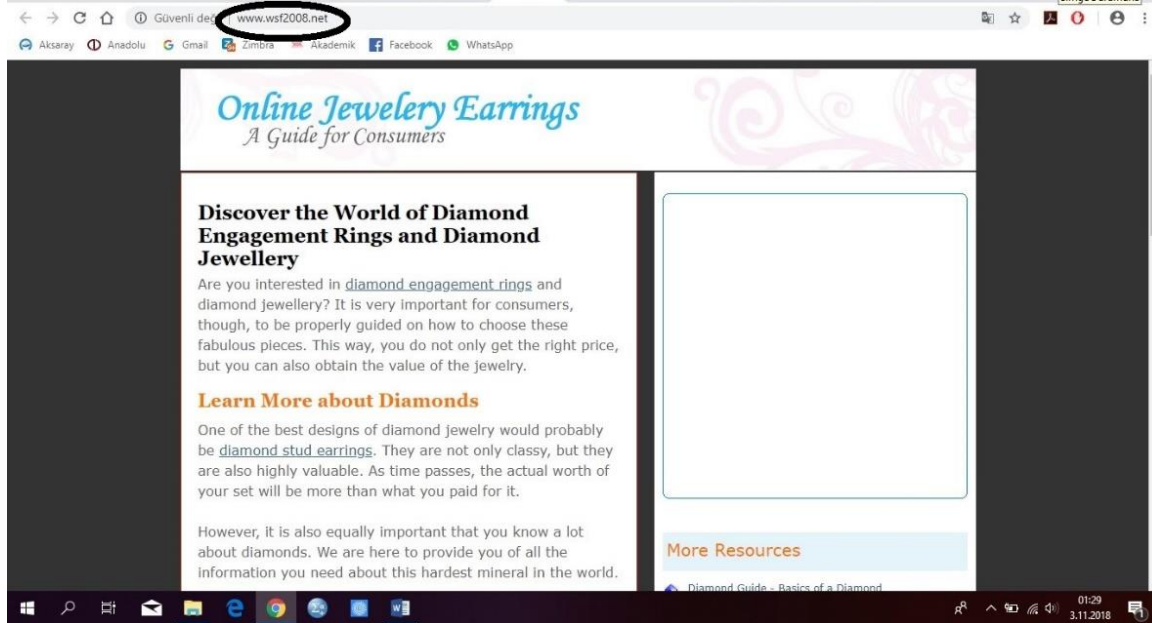
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/OECD> (Erişim Tarihi: 22.09.2018).
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/G8> (Erişim Tarihi: 03.10.2018).
- https://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%BCnya_Ekonomik_Forumu (Erişim Tarihi: 06.10.2018).
- <http://www.kozmopolit.com/Dez03/Dosya/dsfilkeler.html> (Erişim Tarihi: 06.10.2018).
- <http://bianet.org/bianet/toplum/54302-porto-alegre-izlenimleri> (Erişim Tarihi: 11.10.2018).
- <http://bianet.org/bianet/toplum/73888-2006-kuresel-eylem-takvimi-cok-dolu> (Erişim Tarihi: 15.10.2018).
- <https://www.tmmob.org.tr/icerik/7-dunya-sosyal-forumu-kenyada-toplaniyor> (Erişim Tarihi: 18.10.2018).
- <https://www.tmmob.org.tr/icerik/7-dunya-sosyal-forumu-nairobi-yapildi> (Erişim Tarihi: 18.10.2018).
- <https://fsm2016.org/en/sinformer/a-propos-du-forum-social-mondial/> (Erişim Tarihi: 18.10.2018).
- <https://www.dunya.com/kose-yazisi/dunya-sosyal-forumundan-ses-cikmaz-oldu/400054> (Erişim Tarihi: 18.10.2018).
- <https://www.birgun.net/haber-detay/davos-2010-dan-bedava-ekonomisine-11464.html> (Erişim Tarihi: 20.10.2018).
- <https://www.facebook.com/worldsocialforum/> (Erişim Tarihi: 18.11.2018).

Görseller

Görsel 1.

Görsel 2.

Extended Abstract

Social movements have been defined as movement that founded by ordinary people efforts which is conscious, planed and continuous to change society (Goodwin and Jasper, 2009). According to another definition, social movement is bounded to actors which is able to share collective identity.

Moreover, social movement has conflict component and collective movement that push the limits within system (Melucci, 1999). Social movement become more visible via protests, resistance and revolt as a result of confliotions in society (Kökalan Çımrın, 2009, s. 147).

There is a reciprocal determinism relation between social movements and capitalism which had to deal with crises. Thus, the world economic depression which had been waxing during the 1930s comes with social movements that based on laborer movements against liberalism in industrialized countries in the North. Similarly, national movements in the South that revealed as against colonialist emperialism had been more visible between 1940s and 1950s (Şensever, 2003, s. 14). From 1970s capitalism started to reconstruction process via mass effect of neoliberal policies and the history eye witnessed to rising up of social movements against to neoliberal policies. Especially, race against global capitalism which has gained global dimension during the 1990s is fountain head of anti-globalist movements.

Moreover, the people who accuse globalization for being reason of worst poverty, misery and disaster in the history. Besides, they define globalization as top-down globalization and they offer a solution that bottom-up globalization. The person who exposed to top-down globalization is the actor of bottom-up globalization (Tatar, 2013, s. 16). The way of race against top-down globalization might be in order to bottom-up globalization movements that combined with people from all around the world who imposed their necessities to process of globalization (Brecher, Costello and Smith, 2002, s. 9). Social movements defend the idea of “possibility of another world” and manifest the necessity of dream of alternative world with their creative expression and unique action style against desperate and futureless world order that created in the process of globalization (Çoban, 2009a, s. 9). Thus the importance of World Social Forum (WSF) revealed in that point. For why, WSF has qualification of being opposed public sphere which allows to numerous civil society organizations and antagonist that can gather together and debate their opinions freely then found many solutions. Also this public sphere provides an opportunity to effective action and communication network for them. When consider to historical background of social movements, providing an opportunity to action and communication network can change according to practice and usage of media. The social movements which able to use media effectively are more visible and influence sphere (as movement of Zapatista in Seattle action between 1994-1999s).

Subject of this study is discussion of anti-globalization movements which has common benefits, aims and objectives and evolution process through one main point in the context of example of WSF. Firstly, in this study, has been mentioned about actions and activities of anti-globalization movements between 1990s and 2000s. Then, has been examined anti-globalization movements conventional and new media usage practice during the globalization process of anti-globalization movements on the example of WSF. Within this context, dynamics which is effective on gaining global dimension of anti-globalization movements determined and also determining of relation between media and these dynamics are main problem of this study. Aim of this study is contribute to literacy about globalization process of anti-globalization movements. Also in this study, descriptive analysis methods from one of the methods of qualitative analysis has applied. Researches about anti-globalization movements and WSF has been analyzed. Moreover, dynamics and media usage practices

in the process of foundation of WSF has been examined. According to findings of this research, these are results of this study:

- (1) WSF that revealed as against World Economic Forum in the very beginning has been achieved gather numerous anti-globalist organization and individuals in one platform.
- (2) WSF contributed to visibility of anti-globalist movements via organizing many kinds of action against disastrous results of globalization.
- (3) WSF has contributed to meeting in one point of social movements and their battle which are organized against global capitalism, economic liberalism and imperialism.
- (4) However, WSF had enlarged its own capacity and made effective actions since the foundation WSF but in the beginning of 2000s, WSF had begun to lose its collective structure. Recently it's difficult to mention about WSF which has achieved its vision with rip-roaring resistance actions in the international level.
- (5) WSF's usage practice of media has remained in grounding level and visibility of WSF reached almost nothing contrary to beginning of foundation years. To achieve its own vision and mission and also stand against global capitalist organization needs to increase its visibility in the global level and needs to consolidate its action network. Forwhy, effective usage of media is crucial.